

Σεχταριστική ή ορθόδοξη πνευματικότητα; Ένα ανυπόστατο δίλημμα

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Σε πρόσφατο άρθρο μας αναφερθήκαμε στην άκυρη διλημματική απορία περί της ορθόδοξης ευλάβειας και πνευματικότητας από τη μια και της δυτικής ευσεβόσχημης θρησκευτικότητας από την άλλη. Με το σημερινό θα προσπαθήσουμε να διευκρινίσουμε και συμπληρώσουμε μερικές εκκρεμότητες που πιθανώς έμειναν μετά την πρώτη σχετική παρέμβαση.

Θα ήθελα να επαναλάβω και να υποσημειώσω με τη δέουσα έμφαση ότι ουδέποτε άκουσα ή συνάντησα, τουλάχιστον εγώ, σύγχρονο γέροντα και σοβαρό πνευματικό άνθρωπο της Εκκλησίας που να μην απαξίωσε αδιόρατα ή και απερίφραστα τον *οργανωσιακό ευσεβισμό*. Η ορθόδοξη θεολογία οφείλει να καταγγέλλει ευθαρσώς τα πάσης φύσεως διαβρωτικά φαινόμενα σε βάρος της εκκλησιαστικής αυτοσυνειδησίας και της βαθύτερης ουσίας της και εξάπαντος εν προκειμένω βρισκόμαστε μπροστά σε τέτοιες ανησυχητικές καταστάσεις. Ο σεχταρισμός και μόνον εκ φύσεως, εξ αρχών και εξ υπαρχής είναι αναιρετική, καρκινική και παρασιτική πραγματικότητα σε βάρος της εκκλησιαστικότητας, της φύσει ανοιχτής, παρακλητικής και αγαπητικής.

Η ζεστασιά, η συμπάθεια, η επιείκεια, η ελευθερία και η ευρύτητα του πνεύματος και της καρδιάς της Εκκλησίας κείνται στον αντίποδα της παγερότητας, της αυστηρότητας, της ακαμψίας, της συμπλεγματικότητας και της κλειστότητας κάθε αυτονομιστικής κίνησης και γκετοποιημένης παρεκκλησιαστικής συλλογικότητας. Η Εκκλησία είναι ο χώρος της Χάριτος και της ελευθερίας του Πνεύματος, μακριά από ζηλωτισμούς, φονταμενταλισμούς, δογματισμούς, μονολιθικότητες και απολυτοποιήσεις, πράγματα που δυστυχώς ανακυκλώνονται εν είδει νομοτελειακού ντετερμινισμού μέσα στους πνιγηρούς στεγανοποιημένους τόπους κάθε αυτόκλητης μεσσιανικής ομάδας εντός του κατεξοχήν χώρου της

σωτηρίας – πόσο οξύμωρο άραγε!

Θα ξεκινήσω με μια πρώτη αντίδραση από έναν φίλο. Θεώρησε ότι όσα κατεγράφησαν στο πρότερο άρθρο είχαν αρκετές δόσεις υπερβολής. Καταρχήν να υποσημειώσουμε τη σχετικότητα στον ορισμό τής υπερβολής ή της έλλειψης. Για τον γράφοντα η υπερβολή έγκειται εν προκειμένω μάλλον στην έλλειψη αντίδρασης εκ μέρους της επίσημης Εκκλησίας, τόσο ως προς τον χρόνο, όσο και ως προς το μέγεθος – το εγγίζον τα όρια σχεδόν της απουσίας – και την ποιότητά της.

Όσον δε το επ' εμοί, έχω απλώς να καταθέσω τα ακόλουθα: ο ηθικισμός, ο ευσεβισμός, η τυπολατρική προσκόλληση στο γράμμα του νόμου, η ισοπεδωτική ποιμαντική, η ανέραστη και αντιαισθητική σχετική φιλοσοφική γραμμή, η στρατιωτικοποίηση, το ολοκληρωτικό πνεύμα, η ψυχική και έτερη αρτηριοσκλήρυνση, η αλαζονική, έμμεση ή άμεση, απαξίωση των «κοσμικών» χριστιανών και μη, των «ακαθάρτων» πολλών αδελφών τους, κληρικών και λαϊκών, μέσα στην ίδια Εκκλησία, ο οπαδισμός, η πελατειακή και ανταγωνιστική λογική και διάθεση, η υπεροπτική σύγκριση, η σεξουαλική φοβικότητα, ο μερικός ταλιμπανισμός, η καλλιέργεια ενοχικής συνείδησης, η ανοχή και προώθηση της ασκεπτοσύνης, η δυτικόφερτη προβολή ενός Θεού τιμωρού και αιμοσταγούς (κατά την ανσέλμεια ικανοποίηση της θείας δικαιοσύνης), η ταξική και επαγγελματική ταξινόμηση των πιστών (π.χ. κύκλοι επιστημόνων, χειρωνάκτων κλπ.), η καινοτόμηση στον τρόπο της μοναστικής αφιέρωσης (ανοιχτή συνήθως γραπτή υπόσχεση σε καταστατικά «αδελφοτήτων» άνευ θείων δεσμεύσεων αντί της μοναχικής κουράς, πρακτική εξάπαντος εκ του πονηρού και *βολέματος σημαντική*), οι ποικίλες εισαγόμενες προτεσταντικές πρακτικές, η ποδηγέτηση της βούλησης και της σκέψης, η κατασκευή αρχηγών άνευ ρεαλιστικών ερεισμάτων, η ένοχη σιωπή και τεχνήσσοα αποφυγή παραδοχής και αποκατάστασης λαθών, ακόμη και απομένων δογματικών ζητημάτων (π.χ. η αμφισβήτηση της θεοπτικής παλαμικής θεολογίας), η ιδεολογικοποίηση της πίστης, η θρησκευτικοποίηση της Εκκλησίας, ο φανατισμός, η ακατάσχετη κηρυγματική ηθικολογία και αρετολογία, η συναισθηματική θρησκευτικότητα, η ιδιώτευση της πίστης, οι άφευκτες διολισθήσεις στον φαρισαϊσμό, η εξατομίκευση του πνευματικού αγώνα και η μετατροπή του από συλλογικό κατόρθωμα σε προσωπικό πρωταθλητισμό, οι ερωτοτροπίες με διάτρητα πολιτειακά καθεστώτα και εθνικιστικά φρονήματα, η ιεραποστολική ακτιβιστική εμμονή, η συντεχνιακή νοοτροπία, η παρελθοντολαγνία, η προγονοπληξία, ο ψιλός και ανούσιος συντηρητισμός, η κατ' έθος δεξια νομιμοφροσύνη, η τανυζόμενη πατριδολατρία, η παρενοριακή δράση, η αίσθηση υποκατάστατης της ανύπαρκτης ή ασθενούς ποιμαντικά και εκκοσμικευμένης θεσμικής Εκκλησίας, όλα τούτα είναι υπερβολικά άραγε; Τα

έχουν, άλλωστε, εντοπίσει και καταγράψει δαψιλώς εδώ και χρόνια ισχυροί θεολογικοί νόες της εποχής μας και η δική μας ανάλυση δεν έχει να προσθέσει ιδιαίτερα πράγματα.

Οι καλοπροαίρετοι ποικιλοτρόπως σχετιζόμενοι με τέτοια (ημι)αυτόνομα *εκκλησιαστικόσχημα υποσύνολα*, αν δεν προβούν σε προσωπική επανάσταση και ρήξη με τους πολύμορφους εκείθεν μεθοδευόμενους ελεγκτικούς και αμυντικούς αυτοσυντηρητικούς μηχανισμούς και παραμείνουν σε αυτά, στην περίπτωση που δεν θα υποστούν άλλη σοβαρότερη πνευματική βλάβη, εξάπαντος θα κολλήσουν σε στάδια ανώριμης ή καθυστερημένης πνευματικότητας. Χωρίς καμιά, λοιπόν, δόση και διάθεση υπερβολής θα λέγαμε ότι η μητέρα Εκκλησία θα πρέπει επιτέλους να καυτηριάσει τα εν λόγω εκκλησιολογικά τραύματα κατά την καλώς εννοούμενη ποιμαντική της ανησυχία και σωτηριώδη μέριμνα και για το ένα και ελάχιστο μέλος του Χριστού (Λουκ. 15:4).

Αναφέρθηκα στο προηγούμενο άρθρο στον όσιο Πορφύριο. Σε μια υπό έκδοσιν εργασία μου για τον Άγιο θα αναλυθεί εκτενέστερα η στάση του κατά της οργανωσιακής ευσέβειας μέσα από συγκεκριμένα γεγονότα, τα οποία καταδεικνύουν την τεθλασμένη τους εκκλησιαστική πορεία, όπως για παράδειγμα μέσα από την επιθετική τους πολιτική στο πρόσφατο παρελθόν και την ιμπεριαλιστική τους τακτική άλωσης των ηγετικών θέσεων της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Ο όσιος όμως δεν συμφωνούσε ποσώς με αυτήν την προοπτική και συνέδραμε μυστικώς στην αποτροπή της κατάληψης της επίσημης Εκκλησίας από ανθρώπους των *παρε(ξω)κκλησιαστικών οργανώσεων και αδελφοτήτων*.

Κατά καιρούς η αμυντική παραφιλολογία που καλλιεργείται υπό των *οργανωσιακών* - μάλλον τραβιέται από τα μαλλιά, κατά την αλίευση επιχειρημάτων από το παρελθόν και την εργώδη, πλην ψυχαναγκαστική προσπάθεια ανακάλυψης ανάλογων θρησκευτικών σχημάτων στην εκκλησιαστική ιστορία, προκειμένου να στηρίξουν τις επιλογές τους και να αιτιολογήσουν τις ποικίλες καινοτομήσεις τους - εξάπαντος αποδεικνύεται ατυχής και άστοχη. Και τούτο για τρεις κυρίως λόγους: πρώτον, διότι δεν πρέπει να διαβάζουμε με αναχρονιστικό τρόπο και να προσαρμόζουμε αντιστοίχως και με βιασιότητα τα πολυποίκιλα ιστορικά δεδομένα στο σήμερα. Οι τότε συνθήκες και μορφές αυτών των συλλόγων σημειώνουν τεράστια απόκλιση στην ετερότητά τους από τις σημερινές. Θα πρέπει, μάλιστα, να επισημειώσουμε ότι πολλές εξ αυτών είχαν αρνητικά χαρακτηριστικά ή και δημιουργήθηκαν πάλι εξ επιδράσεως αλλοδόξων (βλ. ενδεικτικά τις αδελφότητες στα Επτάνησα επί Ενετοκρατίας). Κατά δεύτερον, ακόμη και αν η ιστορία υποστήριξε κάποτε την αναγκαιότητα της ύπαρξής τους, ωστόσο τούτη ήταν πρόσκαιρη και σε τελική ανάλυση η σημερινή παρουσία τους

είναι ασύμβατη με την αποκατάσταση της μεταοθωμανικής ανωμαλίας στην εκκλησιαστική οργάνωση και ζωή. Τέλος, ποτέ στο παρελθόν οι όποιες αδελφότητες δεν άφηναν τέτοια γεύση και τόσες υποψίες προτεσταντισμού όσο σήμερα. Υπάρχει τωόντι ακόμη λόγος ύπαρξης και χώρος συνύπαρξής τους με τις εκκλησιαστικές ενορίες; Η απάντηση είναι πράγματι δύσκολη, εξάπαντος όμως επιβεβλημένη. Ο χρόνος των εκκλησιολογικών απωθήσεων και των προσχηματικών αναβολών από την πλευρά των αμέσως εκκλησιαστικών υπευθύνων έχει παρέλθει προ πολλού.

Στην παρούσα αρθρογραφική παρέμβαση δεν υποστηρίζουμε με απολυτότητα, στείρα γενίκευση και μονομέρεια την κλασική εκκλησιαστική παράδοση, όπως αυτή καθιερώθηκε και παγιώθηκε στα Μυστήρια του γάμου και του μοναχισμού και στα θεσμικά εκκλησιαστικά λειτουργήματα των γνωστών βαθμών της ιερωσύνης. Άλλωστε, οι δρόμοι προς τον Θεό και οι τρόποι διακονίας στην Εκκλησία του, κατά τον ίδιο πάλι τον όσιο Πορφύριο τον Κουσοκαλυβίτη, είναι πάρα πολλοί. Ο αγιορείτης άγιος τόνιζε επί παραδείγματι εν προκειμένω ότι μπορείς να παραμείνεις απλά άγαμος (πόσο εγκληματική μπορεί να αποβεί η εκβιαστική ώθηση κάποιων συγκεκριμένων ψυχισμών σε ένα καλούπι, έστω και αν αυτό είναι ευλογημένο...) και να σωθείς. Το ζητούμενο, λοιπόν, είναι όχι η επιλογή του τρόπου προσφοράς στην Εκκλησία, αλλά ο *ορθόδοξος εκκλησιασμός* εκάστης οδού. Το ίδιο ισχύει και για τις οργανωμένες συλλογικότητες εντός του Σώματος του Χριστού, οι οποίες δεν πρέπει με προκατάληψη και εμπάθεια να δαιμονοποιούνται και να ακυρώνονται συλλήβδην και *a priori*.

Η άφευκτη αίσθηση του κομματισμού, εκπορευόμενη από κάθε μορφή και του πιο αθώου σεχταρισμού, κυριότατα στον χαρισματικό τόπο της Εκκλησίας, δεν μπορεί παρά να ενοχλεί, να ξενίζει, να βαρύνει, να σχίζει, να αιρετίζει. Ο γράφων, ως και η συντριπτική πλειοψηφία των χριστιανών, σχετίστηκε μερικώς με τους χώρους αυτούς και τα μέλη τους. Η κρίση πολλές φορές και δη σε επίπεδο δημόσιας τοποθέτησης δεν είναι και τόσο ανώδυνη υπόθεση, ειδικότερα λόγω των μνημών και των συναισθηματικών δεσμών. Τούτο, όμως, δεν συνιστά επαρκή λόγο αναστολής των αναγκαίων πνευματικών απογαλακτισμών, όπου και από όποιους δει. Η αξιωματική βάση τής εν λόγω εκκλησιαστικής θεραπείας μπορεί να συνοψιστεί σε δυο σύντομες, πλην λίαν περιεκτικές σε εκκλησιολογικές και αγιοπνευματικές βιταμίνες φράσεις: «η Εκκλησία σώζει, δεν σώζεται» και «ο πάντη ανενδεής Θεός δεν έχει ανάγκη κανέναν μας, εμείς έχουμε ανάγκη τον Θεό» (και δη σφόδρα οντολογική).